

Památce slavisty, polonisty, bulharisty a rusisty

Jarmila Pelikána

Ivo Pospíšil (Brno)

Dne 14. 12. 2017 zemřel tiše a nenápadně, tak, jak žil a tvořil, skromně a neokázale, dlouholetý badatel, zasloužilý člen akademické obce Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, slavista, polonista, rusista a bulharista prof. PhDr. Jarmil Pelikán, CSc., dlouholetý vedoucí někdejšího oddělení slovanských literatur, které bylo součástí různých slavisticky orientovaných pracovišť. Narodil se 23. 11. 1928 v Rovečném (okres Žďár nad Sázavou), po absolvování obecné a měšťanské školy byl praktikantem v Občanské záložně v Rovečném, poté studoval Vyšší hospodářskou školu v Brně. Po maturitě v roce 1950 byl přijat na Filozofickou fakultu MU, obor polština – ruština. V roce 1952 byl vyslán na studia polské filologie do Varšavy, které absolvoval roku 1953. Pokračoval pak v Krakově, kde získal titul magistra filologie v oboru polské filologie. Za pobytu v Krakově se seznámil se svou budoucí manželkou Krystynou Kardyni-Pelikánovou, polonistkou, s níž ho pojilo hluboké porozumění a spolupráce i na poli vědy. Od roku 1955 pracoval na filozofické fakultě MU nejdříve jako asistent, odborný asistent, docent pro obor slovanských literatur se zaměřením na dějiny polské literatury a profesor pro obor dějiny polské literatury a slovanských literatur (od roku 1990). Od roku 1978 byl vedoucím oddělení slovanských literatur. Roku 1991 odešel ze zdravotních důvodů do penze.

V akademickém roce 1966–1967 pobýval na stipendiu UNESCO na Varšavské univerzitě a v roce 1972–1973 byl lektorem češtiny na univerzitě v Sofii. V pedagogické a vědeckovýzkumné činnosti se soustřeďoval na problematiku dějin slovanských literatur, zvláště polské, na mezislovanské literární a kulturní vztahy, literární komparatistiku, dějiny polského dramatu a divadla, na prozaické a dramatické žánry v slovanských literaturách. Uveřejnil řadu studií a statí v odborných časopisech a sbornících, překládal polská a bulharská dramata, psal úvody a doslovy k překládaným knihám pro Odeon apod. Jeho klíčovou prací byla monografie o recepci J. Slowackého v polském prostředí (*Recepcja twórczości Juliusza Slowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849–1867*, Praha, 1963) a hlavně externě komparatistická, materiálově důkladná publikace *Juliusz Slowacki wśród Czechów* (Brno, 1974). Vynikajícím způsobem přehledně zmapoval polskou dramatikou ve čtyřech učebních textech, a to *Stručný nárys dějin polského dramatu* (Praha, 1971), *Poválečné polské drama* (Brno, 1976), *Nástin polské dramatiky* (Brno, 1978) a *Nástin dějin polského divadla* (Brno, 1988). V důsledku převratných společenských událostí přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého věku zůstala výrazněji nepovšimnuta jeho objemná práce *Purkyňova spolupráce s Poláky* (Brno, 1990).

Měl jsem tu čest ho znát od svých studentských let, a hlavně po svém nástupu na brněnské rusistické pracoviště, jehož bylo tehdy jeho oddělení slovanských literatur součástí. Byl vždy přátelský, konciliantní, vnímavý a empatický. Pocítil jsem to i později, v době svých vždy nelehkých kvalifikačních postupů, hlavně při své obhajobě kandidátské disertace v roce 1980, kdy jsem byl vedením tehdejší celostátní komise obviněn z „importu“ strukturalismu prostřednictvím Lotmanovy školy (což byl tehdy fakticky profesní rozsudek smrti) a nenašel mezi oborovými kolegy – kromě tehdejší proděkanky pro vědu – zastání; Jarmil Pelikán tu projevil – i když se jistě také bál – přirozenou kolegiálnítu, jaká je dodne právě v akademickém prostředí naprosto výjimečná. To jsem rovněž pocítil při naší spolupráci (v redakci Ivana Dorovského) na *Slovníku slovanských spisovatelů* (1984). Psal a uveřejňoval svoje studie a recenze u nás i v Polsku (Prace polonistyczne; Sborník prací FF BU, řada D; Pamiętnik Słowiański; Slavia; přispěl do sb. *Češi a Poláci v minulosti II*, Praha, 1967, s. 283–299 (spolu s Viktorem Kudělkou) studií *Česko-polské kulturní vztahy v období vývoje k buržoazní revoluci*; Pamiętnik Teatralny; Teatralia et cinematographica; Zwrot; Věda a život; Teatr; Universitas; Listy o divadle; napsal 133 hesel v *Slovníku spisovatelů – Polsko*, Odeon, 1974).

Věnoval se také dramatické nyní velmi populární osobnosti Tadeusze Różewicze, systematicky seznamoval s inscenováním polské dramatiky v českých divadlech, popularizoval českou literaturu v Polsku, psal i do denního tisku a popularizačních edic. K literárněvědné bulharistice přispěl studií *Působení Josefa Šmahy v sofijském Národním divadle* (SPFFBU, 1982, D 27, s. 127–139). Jarmil Pelikán rozvíjel tradice brněnské komparatisticko-genologické školy zejména na půdě studia dramatu a teatrologie, navazoval však i na polské práce spojené s bádáními meziválečné krakovské školy, všiml si zvláště kontaktologické problematiky česko-polských, ale také česko-bulharských kulturních styků.

Jeho práce se nevyznačovala metodologickou razancí, spíše byl ve svých závěrech obezřetný, neradikální, až pozitivisticky přesný a důkladný, s vynikající akribií, neuvěřitelně pečlivý, opatrně formulující, materiálůvě přesvědčivě argumentující. Pozoruhodný byl jeho vhled do polské moderny. Jeho smysl pro dramatický tvar se projevil zejména v jeho dílech o polském dramatu a divadle, která stojí na pomezí literárněvědného a teatrologického zkoumání, v němž rozvíjel teatrologické tradice mladého Franka Wollmana. Život a dílo Jarmila Pelikána nebudou zapomenuty.

prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc.

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 2, 602 00 Brno, Česká republika

ivo.pospisil@phil.muni.cz